

tega opravila otroci ne morejo od šole; ako pa to opravilo opravijo, potem so starši in otroci brez skerbí. Ako bi učenci saj 4 ali 5 let redno v šolo hodili, bi se več naučili, kakor bi 20 let samo po zimi hodili. — Rajše in ložeje bi starši otroke v šolo pošiljali, ako bi se naše šolsko leto nekoliko po potrebah vsakega kraja preuredilo. — Dostikrat tudi starši slabo in dolgo pot krivičijo, če ne pošiljajo otrok redno v šolo. Večidel pa se marsikdo le prazno s tem zgovarja. Saj vidimo, kako redno otroci in dostikrat še starši z njimi hodijo k nauku za sv. zakramente. Ko pa to opravilo opravijo, pa jim je zopet pot predolga in preslaba za šolo.

Mnogo je še drugih vzrokov, da naše šole ne rodé toliko dobrega sadu, kakor bi ga lahko rodile, pa take naj popiše kako bolj zvedeno in skušeno pero. Jaz le še želim, da bi zdaj, ko se pridno misli in dela za zboljšanje šol na kmetih, tudi se spomnilo in oziralo na vse take zapreke, kakor sem jih tukaj sim ter tje načertal.

Govekar.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Ni drugače mogoče, da so v tistem času, ko se je svet tako vnel za boljše odgojenje in zboljšanje šol, tudi visoki možje, ki so v Avstrii državno kermilo vodili, skerbeli za šolstvo. Osemnajstemu stoletju je bilo prihranjeno, tako piše Wesenberg, da se narod nikakor ne more ponašati s svojo kulturo, dokler ostane nižje ljudstvo, ki je prav za prav jedro naroda, sirovo in nevedno. Zopet na drugem kraji se bere, da se še v nobenem stoletju ni toliko skerbelo za odgojenje ljudstva; to stoletje se tedaj more imenovati pedagogično. Vlada cesarice Marije Terezije skerbela je od začetka, da se izobrazisča vstanové; bilo je pa to le za imenitne stanovce, kakor akademija za plemeniti stan na Dunaji. Človekoljubna cesarica skerbela je pa tudi za otroke ubogih in nizkih stanov. O. Parhamer, kterega že po njegovih misijonskih potih poznamo, vstanovil je prvo sirotišnico na Rennwegu na Dunaji; narastel je zavod tako, da je bilo poslednjič v njem za 800 otrok prostora. Enaki zavodi so vstali v Celovcu, Gradcu, Milanu in Mantovi. Tudi v daljni Sibinii (Hermannstadt) napravili so sirotišnico. Po tih

zavodih skerbeli so pred vsem za rečni poduk, od kterega smo popred slišali, da so ga po Nemškem začeli v šole vpeljevati. *) Zoper tako prenarrejanje povzdigovali so sicer učeni močno svoj glas, ter toževali, da se bo po takem ravnanji zgubila vsa temeljita učenost. Poslednjič so pa vendar le spoznali, da je treba napraviti dvoje šole, namreč šole za učene, drugič pa za takšne, ki nočejo dalje podučevati se, kakor v tem, kar za življenje potrebujejo. Vidili smo, kako da je Semler že pred več leti to pot nastopil; po njegovi smerti pa vendar njegove prenarredbe tadašnjega podučevanja niso overgle, ker še l. 1742. je rektor Schöttgen v Draždanih tožil, da otroke, ki se nočejo polatinčiti, popolnoma v nemar pusčajo. „Moj nasvet“, je rekel k sklepu, „zaveržen je že, preden beli dan zagleda. Pa kaj je na tem“, rekel je dalje, „če še sedaj ni goden, pa počakajmo, da njegov čas pride“. Pa časi za to so že prišli. Janez Julij Hecker, izrejen v Franke-tovem zavodu, vstanovil je svoj zavod l. 1747. v Berolinu. Imel je tri šole, nemške, latinske in realke. L. 1753. stopil je Janez Friderik Hähn za učenika v Heckerjevem zavodu. Posebno je skrbel za poočitovanje v šoli; imel je obrise vsakoršnih stavb i. t. d. Rečno podučevanje je bilo, kakor se vidi, zadosti smešno, ali pomisliti moramo, da so ga še le poskuševali; tudi to podučevanje ni segalo daleč med ljudstvo. Metodiko, po kateri so podučevali v rečnih šolah, vpeljali so tudi v ljudske šole, ter jemali bolj praktične predmete za ljudsko izobraženje. Posebno je Hähn v tem oziru veliko dobrega storil. Njegovo metodiko je posnemal Janez Ignaci Felbiger, opat v Saganu v Šlezii; vpeljana je bila naj popred po ondotnih katoliških šolah, in pozneje prenesena je bila v Avstrijo l. 1774. Janez Ignaci Felbiger je kopernel po vednosti in bi bil rad bližnjemu dobro delal; stopil je v samostan Avgustinarjev l. 1746. Kar mu je časa čez njegove opravke ostalo, porabil ga je za branje bukev; preduhtoval je cerkvene očake, prebiral klasikarje in literaturo svojega časa. Učil se je pa le zato, da bi ložeje mogel delati za časní in večni blagor ljudstva. Postal je opat v Saganu, kjer je veliko dobrega storil ljudem njemu podložnim, tako da ga je vse ce-

*) Zanimivo je, kako so ta čas umeli dnar pridobivati: L. 1769. je bil za-tožen grof Samuel Bausner . . . ker je molčecnost prelomil . . . Kazen mu je bila odpusčena, tedaj moral je plačati 300 cekinov za sirotišnico, neki drugi gospod pa . . . 500 cekinov i. t. d.

nilo in spoštovalo; spisal je več učenih bukev. Vendar vse to pa ne prekosi njegovih zaslug za izobraženje in omiko ljudstva. Obiskoval je sam slovečo realno šolo v Berolinu in spoznal njeno uredbo; poslal je dva učitelja, namenjena za šole v Saganu, na 11. mescev v Berolin, da bi se bila pričela vednosti in metodike.

Njegovo iskreno prizadevanje zbudilo je pozornost vlade. Opat Felbiger podal je kraljevi vladi osnovo za izboljšanje katoliških šol. Bile so ustanovljene izobrazisče za prihodnje učitelje; njihove vodja in učenike je Felbiger sam iskočil. L. 1765. prišel je kraljevi ukaz zadevajoč osnovo rimsko katoliških v Silezii, in tako je bil navod, ktereга je opat Felbiger po svojih dveh učenikih iz berolinske realke dobil, po kraljevem ukazu vpeljan po vseh katoliških šolah, in Felbiger je bil neutrudljivo delaven; spisoval je bukve po novi metodi; pomankljivo je izboljševal in popravljal; skušal je ljudsko muenje za nove šole si pridobiti. Zavaljo tega ga je tudi povsod vse čislalo; čedalje bolj so se razširjali njegovi spisi in natiskovali so njegove bukve tudi po drugih krajih. Tudi v Avstrii, kjer jim je bilo dvakrat zanimivo, kar se je godilo v Silezii, gledali so tako rekoč z nevošljivim očesom v Sagan in na pre naredbe tamkaj vpeljane; šolski možje pridobivali so si njegove šolske spise; učitelji iz Avstrije popotvali so k Felbigerju, da bi sami vidili njegovo metodo, ter se sami o nji pričali.

(Dalje prih.)

Praktična slovensko-nemška gramatika.

(Dalje.)

Prestopimo se tedaj nekoliko naprej!

VIII.

Krepki in nepravilni časovniki v sedanjem času in v velivnem naklonu.

Tudi v tem poglavju slovensčina nemsčini na kviško pomaga. Opomnimo, da so krepki časovniki, v stari slovnici imenovani razredni (unregelmässige Zeitwörter); tukaj jih imenujemo krepke in nepravilne.

Oziraje se na slovensčino, se nam važno zdi, da tukaj omenimo nepravilnih, prav za prav, nepopolnih časovnikov.